

Bauko János

Nemzetiségi keresztnévhasználat Szlovákiában

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem
Közép-európai Tanulmányok Kara
Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet

Szlovákiai névtörvények

- 300/1993

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 300. törvénye (1993. szeptember 24.) az utónévről és a családi névről

- 154/1994

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 154. törvénye (1994. május 27.) az anyakönyvekről

- biztosítja a kisebbségek számára a keresztnév anyanyelven való anyakönyvezését, illetve kérvényezhető a régebben szlovákul anyakönyvezett név átírása,
- legfeljebb 3 keresztnév anyakönyvezhető Szlovákiában
- biztosítja a nem szlovák nemzetiségű nők számára a családnév *-ová* toldalék nélküli bejegyzését

A szlovákiai anyakönyvi hivatalokban használatos névlisták

- MAJTÁN, MILAN – POVAŽAJ, MATEJ 1998. *Vyberte si meno pre svoje dieťa.* Bratislava: Art Area.
- www.babynameworld.com
- www.babynames.com
- www.babynology.com
- Ladó János – Bíró Ágnes 1998. *Magyar utónévkönyv.* Vince Kiadó, Budapest. (néhány szlovákiai magyar településen)

Az utónévről és a családi névről szóló 300/1993. sz. törvény

- **2.§**

(1) ... több, legfeljebb azonban három utónév is meghatározható, ezek idegen nyelvűek is lehetnek.

(2) Nem adható olyan utónév, amely sértő, amely nem személynév vagy amely egy utónév becéző alakja, valamint első utónévként olyan név, amelyet élő testvér első neveként jegyeztek be, továbbá férfinak nem adható női utónév, és viszont. **Ezek a korlátozások idegen névre nem vonatkoznak, ha az idegen utónév viselése közismerten összhangban áll annak az államnak a hagyományaival, ahol az adott utónév használatos. Az anyakönyvi hivatal kérésére ezt a tényt a szülő az adott állam külképviselete által kiállított igazolással tanúsítja.**

A szlovákiai magyarok keresztnévválasztása

- eltér mind a magyarországi magyarok, mind a szlovákiai szlovákok névadási, névhasználati sajátosságaitól
- Az újszülöttnak választott keresztnév anyakönyvezésének tekintetében alapvetően ötféle nyelvi megoldással találkozunk:
 1. magyar keresztnév/többes keresztnév – nincs/lehet szlovák névmegfelelője;
 2. szlovák keresztnév/többes keresztnév – lehet magyar névmegfelelője is;
 3. a magyar és szlovák keresztnévalak/többes keresztnév mindkét nyelvben azonos;
 4. egyéb idegen nyelvű keresztnévforma/többes keresztnév;
 5. nyelvileg vegyes többes keresztnév.

Magyar keresztnévforma anyakönyvezése

- Szlovákiában egyes keresztnévek csak a magyar nemzetiségűek körében fordulnak elő, etnikai identitásjelölő funkciójuk van:

Anikó, Csenge, Csilla, Csongor, Emese, Enikő, Napsugár, Ödön, Örs, Szabolcs, Tünde, Virág, Zalán, Zoltán, Zsolt, Zsombor,

Ajándék Napsugár, Álmos Bendegúz, Bíborka Ágnes, Előd Zsombor, Enikő Csenge, Kincső Virág, Szilárd János.

- *Gabriella (szlk. Gabriela), Ilona (szlk. Helena), Károly (szlk. Karol), József (szlk. Jozef)*

Szlovák keresztnévalak anyakönyvezése

- *Alžbeta (m. Erzsébet), Katarína (m. Katalin), Ladislav (m. László), Štefan (m. István)*
- a szlovákiai magyarokra jellemző a kettős személynévhasználat, a család- és keresztnévnek kétféle (magyar és szlovák) alakváltozatban való használata a hivatalos és nem hivatalos szintéren, valamint nyelvi kontextustól függően (pl. *Helena Nagyová : Nagy Ilona, František Kiss : Kiss Ferenc*)

A magyar és a szlovák nyelvben azonos keresztnévforma anyakönyvezése

- *Albert, Andrea, Angelika, Anna, Dávid, Júlia, Laura, Mária, Tamara, Tibor, Veronika, Viktória*
- a szülők nyelvileg semleges nevet választanak, elkerülvén ezáltal a név írásával, kiejtésével, fordításával kapcsolatos problémákat

Idegen nyelvű keresztnévváltozat anyakönyvezése

- *Jazmina, Jazzmin, Jasmin, Jasmína, Jasmina, Jasmine, Jasminka, Yasmin, Yasmina, Yasemin, Yassmine*
(HU: *Jázmin, Jázmina*);
- *Jessica, Jesika, Jesica, Jessika*
(HU: *Dzsesszika*);
- *Cyntia, Cynthia, Cintia, Cinthia, Syntia, Synthia*
(HU: *Szintia*);
- *Victoria, Viktoria, Victória, Viktorie*
(HU: *Viktória*);
- *Christofer, Christopher, Kristoffer, Kristopher*
(HU: *Krisztofer*);
- *Mathias, Matias, Matiáš, Matthias, Mattias*
(HU: *Mátyás*).

Nyelvileg vegyes többes keresztnév anyakönyvezése

- *Hajnalka Zlatica, Balázs Imrich, Dávid Tomáš, Lajos Daniel, Ernest Balázs, Ladislav Krisztofer, Matúš Áron, Samuel Barnabás, Sebastián Zsolt*
- *Anthony Csaba, Bence Christian, Bryan Zoltán, Ferenc Armand, Giuseppe András, James Jácint*
- a vegyes házasságban élő szülők névadásban történő megegyezésére utalhatnak

A keresztnévek anyakönyvezése napjainkban Szlovákiában

- bővebb névlistából válogathatnak a névadók
- egyedi, ritkább nevek bejegyzésére való törekvés
(a keresztnévek kisebb arányban öröklődnek)
- idegen hangzású, eredetű nevek gyakoriak
- a bejegyzett keresztnévváltozatok száma növekszik
- egyre több becenév válik anyakönyvezhető keresztnévvé
- a kettős keresztnévek bejegyzése növekvőben van
- a szlovákiai magyarok körében növekvőben van a személynevek magyaros formában való anyakönyvezése

Névtervezés

- a tulajdonnevek használatának tervezésével, problémáival foglalkozik, a hagyományokra, az egyén és a közösség igényeire és érdekeire, a gyakorlatiasságra, a mindennapi életben való hasznosíthatóságra egyaránt figyelmet fordít
- a névtervező eljárások befolyásol(hat)ják a hivatalos névalakok standardizálását, hozzájárulhatnak az anyanyelvi névhasználat terjesztéséhez is
- a nemzetiségi névadás és névhasználat egyik fontos eszköze az etnikai identitásőrzésnek, ezért a nyelvstratégia kiemelt területének számít
 - egyszerű névtervezés:
a hétköznapi beszélők konkrét élethelyzetekben igyekeznek megoldani a résztvevőknek egy szűk körét vagy akár egyetlen embert érintő problémát
(pl. olyankor, amikor a szülők keresztnevet adnak a gyermeküknek)
 - szervezett névtervezés
a szakemberek kezelnek olyan problémákat, amelyek rendszerint nagyobb embercsoportokat érintenek
(pl. a névhasználat jogi szabályozását)

Határokon túli anyanyelvi névtervezés

- magyar–román (J. Kovács Magda 2018), magyar–szlovák, magyar–szerb, magyar–ukrán, magyar–horvát, magyar–német, magyar–szlovén keresztnévszótárak megalkotása
- a kisebbségi (magyar) és államnyelvi névmegfelelők
- a kétnyelvű névhasználat sajátosságai
- az adott országban érvényben lévő vonatkozó névtörvények

Magyar–szlovák keresztnévszótár

I. MAGYAR–SZLOVÁK KERESZTNÉVSZÓTÁR

- A névcikkek szerkezeti felépítése
- Női nevek
- Férfinevek

II. ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK

- Anyanyelvi személynévtervezés Szlovákiában
- A keresztnévek anyakönyvezésekor használatos névjegyzékek, névkönyvek Szlovákiában és Magyarországon
- A keresztnévek anyakönyvi bejegyzésével kapcsolatos szlovákiai törvények
- A keresztnévdívat változása Szlovákiában és Magyarországon
- A keresztnévadás indítékai
- A szlovákiai magyarok személynévhasználata a névpolitika tükrében
- A keresztnévek használata magyar–szlovák kétnyelvű környezetben

III. MELLÉKLET – SZLOVÁKIAI NÉVTÖRVÉNYEK

- A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának Tt. 300/1993. számú törvénye az utónévről és a családi névről
- A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának Tt. 154/1994. számú törvénye az anyakönyvekről

A magyar–szlovák keresztnévszótárban található névcikkek megírásához szolgáló alapvető források

- Ladó János – Bíró Ágnes 2016. Magyar utónévkönyv. Vince Kiadó, Budapest.
- Fercsik Erzsébet – Raátz Judit 2017. Örök névnaptár. A mai magyar keresztnévek legteljesebb gyűjteménye. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Nyelvtudományi Kutatóközpont honlapján elérhető Magyarországon anyakönyvi bejegyzésre alkalmasnak minősített férfi- és női keresztnévek listája (<http://www.nytud.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/index.html>), valamint az online-utónévkereső (<http://corpus.nytud.hu/utonevportal/>).
- Majtán, Milan – Považaj, Matej 1998. Vyberte si meno pre svoje dieťa. Art Area, Bratislava.
- Knappová, Miloslava 2017. Jak se bude vaše dítě jmenovat? Academia, Praha.
- Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumából származó újszülött-névlisták

Névcikkek

- **BÓBITA – Ø**

Magyar eredetű név. Irodalmi névalkotás Weöres Sándor *A tündér* című versében szereplő *Bóbita* név alapján. Névnapi: június 1., 22.

- **ÁLDÁS – Ø**

A magyar *Áldáska* női név férfi párja. Jelentése: áldás. Névnapi: augusztus 13., december 29. Rokoni név: *Áldáska*.

- **DÓRI – Dora**

A görög eredetű *Dorottya* névnek (jelentése: Isten ajándéka) becézett alakja. Névnapi: február 6. Rokoni nevek: *Dóra, Dorottya*.

- **FILEP – Filip**

A *Fülöp* név (jelentése: lókedvelő) régi magyar alakváltozata. Névnapi: június 6., szeptember 20. Rokoni név: *Fülöp*.

- **JADVIGA – JADVIGA**

A német *Hedvig* (jelentése: harc) név lengyel és orosz alakváltozata. Névnapi: október 17. Rokoni név: *Hedvig*.

- **MAX – MAX**

A latin *Maximilián* név önállósult rövidült alakváltozata. Jelentése: a legnagyobb. Névnapi: március 12., október 12. Rokoni név: *Maximilián*.

Magyar–szlovák keresztnévszótár

- hozzájárul(hat) az anyanyelvi (magyar nyelvű) személynévtervezéshez Szlovákiában
- tartalmazza a kisebbségi (magyar) és államnyelvi (szlovák) névmegfelelőket, a kisebbségi névhasználat sajátosságait, Szlovákiában érvényben lévő vonatkozó névtörvényeket
- segíti a szülőket újszülött gyermekük keresztnevének kiválasztásában
- „útmutatóként” szolgálhat a keresztnévek anyanyelven történő anyakönyvezését illetően
- a keresztnévszótárat a szlovákiai magyar településeken az anyakönyvi hivatalokban is használhatnák

Felhasznált irodalom

- Bauko János 2019. Társadalom és névhasználat. Magyar névtani kutatások Szlovákiában. Magyar Nyelvtudományi Társaság és az ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszéke, Budapest.
- Beregszászi Anikó – Csernicsek István – Ferenc Viktória 2014. Nyelvi jogaink és lehetőségeink. Útmutató a nyelvtörvény gyakorlati alkalmazásához kárpátaljai magyaroknak. Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., Budapest.
- Brenner Koloman – Erb Maria – Knipf Erzsébet 2015. Magyarországi német utónevek jegyzéke. <https://ldu.hu/wp-content/uploads/2021/10/vornamen-2021-02-20.pdf>
- S. Dávid Emese (szerk.) 2004. Magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek utónévkönyve. Aranyhal Kiadó, Budapest.
- Farkas Tamás 2012. Proper Name Dictionaries in Hungary. In: Fábrián Zsuzsanna ed., Hungarian Lexicography II. Lexikográfiai füzetek 6. Monolingual and Special Dictionaries. Akadémiai Kiadó, Budapest. 307–329.
- Farkas Tamás – Slíz Mariann szerk. 2020. Tulajdonnevek és szótárak. ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézete és a Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.
- Fercsik Erzsébet – Raátz Judit 2009. Keresztnevek enciklopédiája. A leggyakoribb női és férfinevek. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Fercsik Erzsébet – Raátz Judit 2017. Örök névnapár. A mai magyar keresztnevek legteljesebb gyűjteménye. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Hajdú Mihály 1983. Magyar–angol, angol–magyar keresztnévszótár. Hungarian–English, English–Hungarian Dictionary of Christian Names. ELTE, Budapest.

- J. Kovács Magda 2018. Magyar–román, román–magyar összehasonlító keresztnévszótár. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége Kiadó, Szepsiszentgyörgy.
- Knappová, Miloslava 2017. Jak se bude vaše dítě jmenovat? Academia, Praha.
- Ladó János – Bíró Ágnes 2016. Magyar utónévkönyv. Vince Kiadó, Budapest.
- Lanstyák István 2018. Nyelvalakítás és nyelvi problémák. Fórum Kisebbségkutató Intézet – Gramma Nyelvi Iroda, Somorja.
- Lanstyák István – Szabó Mihály Gizella 2002. Magyar nyelvtervezés Szlovákiában. Kalligram Kiadó, Pozsony.
- Majtán, Milan–Považaj, Matej 1998. Vyberte si meno pre svoje dieťa. Art Area, Bratislava.
- Megyeri-Pálffi Zoltán: Név és jog. A névviselés jogi szabályozásának fejlődése Magyarországon. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Neustupný, Jiří V. 2002. Sociolingvistika a jazykový management. Sociologický časopis/Czech Sociological Review 38/4: 429–442.
- Raátz Judit 2015. Alkalmazott névtan. In: Farkas Tamás – Slíz Mariann szerk., Magyar névkutatás a 21. század elején. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 227–247.
- Szabó Mihály Gizella 2008. A határon túli névhasználat és a nyelvi tervezés. In: Bölcskei Andrea – N. Császi Ildikó szerk., Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest. 41–52.
- Szalayné Sándor Erzsébet 2021. 3/2021. számú elvi állásfoglalás a nemzetiségi nyelven való egyéni névhasználatról. <https://www.ajbh.hu/documents/2657648/36823cc6-106d-ab9e-6a2e-df9fdce0dee2>
- Szalayné Sándor Erzsébet 2021. 4/2021. számú elvi állásfoglalás a nemzetiségi nyelven való közösségi névhasználatról. <https://www.ajbh.hu/documents/2657648/4d23b65c-12f5-eb71-1726-fdb059039a07>
- Ugróczky Mária 1997. Új magyar utónévkönyv. BM Kiadó, Budapest.
- Zalabai Zsigmond szerk. 1995. Mit ér a nyelvünk, ha magyar? A „táblaháború” és a „névháború” szlovákiai magyar sajtódokumentumaiból 1990–1994. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.

- **Köszönöm a figyelmet!**